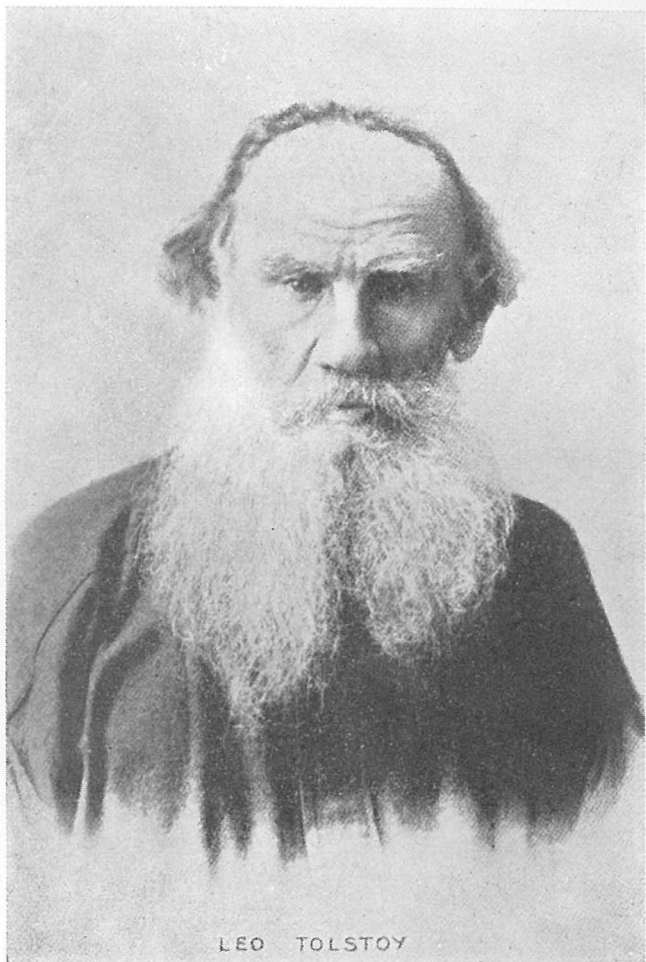

DEN
STORE
RUSSE

HENRY GEORGE FORLAGET

KØBENHAVN 1949

LEO TOLSTOY

LEO TOLSTOJ
DEN STORE RUSSER

LEO TOLSTOJ DEN STORE RUSSE

AF
J. L. BJØRNER

HENRY GEORGE FORLAGET

KØBENHAVN 1949

RUSLAND

Porten.

Før den første Verdenskrig 1914 var der ikke Jerntæppe omkring Rusland, men der var dog et Forhæng. Rusland var det eneste Land, hvor en Tilrejsende skulde forevise Pas med behørigt Pasvisum. Man skulde ganske vist ogsaa forevise Pas ved Indrejse i Tyrkiet, men det gik ikke saa strengt til med Kontrollen. En Dansker kunde klare sig med et gammelt dansk Jernbanefragtbrev, blot der var Navn og nogle Stempler paa det; de tyrkiske Grænsegendarmer kunde ikke læse eller skrive, saa de var nøjsomme.

Russerne var mere strikse. Vilde en Københavner til Rusland, maatte han først henvende sig paa det gamle Raad- og Domhus paa Nytorv. Her fik man udfærdiget et stort 4-sidet Pasdokument paa fire Sprog med hele Musikken: »Politi-Directeuren i den kongelige Residensstad Kiøbenhavn gjør vitterlig, at — — —«

Med det store, flotte og med Segl prydede Dokument begav man sig saa til det russiske Generalkonsulat i Bredgade, hvor man efter en rundelig Ventetid og Erlæggelse af 2. Rubler = 3 Kr. 85 Øre fik Visumstempel og kunde drage af; Pasfotografi eller Fingeraftryk kendtes ikke.

Ved den tysk-russiske Grænseby Alexandrova blev Passet afstemplet, det varede een à to Timer. Derimod var Toldeftersynet lempeligt. Russerne havde den kloge Bestemmelse, at den Rejsende havde Ret til frit at medføre Varer til et Toldbeløb af 5 Rubler; havde man f. Eks. Varer med, som skulde fortoldes til 8 Rubler, skulde man altsaa kun betale 3 Rubler. Dette gav Toldbetjenten et Spillerum i Skøn, der som Regel kom den Rejsende til Gode, og det fremmede desuden Toldbehandlingen.

Naar man endelig holder paa Toldtosseriet, og hvorfor skulde vel Russerne i det Stykke være klogere end andre, saa var denne Frastragsregel en klog Lempelse; andre, f. Eks. Danmark, til Efterfølgelse.

Var saa Told- og Pasformaliteterne i Orden, stod Vejen een aaben til Rejse i Verdens mest udstrakte Land, med et Fladeindhold paa Størrelse med selve Maanens Overflade. Fra Alexandrova i Vest til Vladivostok

ved Stillehavet i Øst er der 16 Døgns Jernbanerejse, og paa den anden Led strækker Rusland sig fra Ishavet til Indiens Grænser. Et uhyre Steppe- og Skovland, kun med Bjerge i Ural og Kaukasus. Den første rigtig store Skov, Poljetsche, møder man allerede kort efter at have passeret Brest-Litowsk. Den er paa 84,000 Kvadratkilometer, eller ca. dobbelt saa stor som Danmark. Skoven bestaar af Eg, Fyr, Birk, Asp og El. Træet, Aspen, til danske Tændstikker kommer især herfra.

De store Byer med deres løgkuplede Kirker er faa, og der er langt mellem dem; tættere, men ikke særligt tæt, ligger de lave graa Landsbyer. Rusland har 45 Gange saa mange Indbyggere som Danmark, men er alligevel ret tyndt befolket.

Jasnaja Poljana.

En lille Afvigelse i det russiske Fladland dannede f. Eks. det bakkede Guvernement Tula. Her paa Godset Jasnaja Poljana fødtes i 1828 Ruslands største Digter og Socialreformator Leo Nicolaiewitsh Tolstoj. Ret ung kom han som Student til Universitetet i Kasan, hvor han studerede navnlig Sprog, særligt Persisk og Tyrkisk. Dernæst tilbragte han et Par Aar i Sct. Petersborg (Leningrad), hvor han levede et Bohemeliv, men ogsaa skrev og stiftede Bekendtskab med den anden store adelige Digter Dostojevski og med Turgenjev.

Ret hurtigt fik han Afsmag for dette Døgnflueliv og meldte sig til Militærtjeneste. Han tjente et Par Aar i et Kosakregiment i Kaukasus, deltog i Krimkrigen og oplevede Krigen paa første Haand paa selve Slagmarkerne ved Sebastopol. Intet Under, at han senere kunde skrive sin berømte Bog »Krig og Fred«.

Tolstoj blev stærkt grebet af Trangen til at gøre noget for sit Folk. Da han kom hjem, kastede han sig over Arbejdet for at faa op-

hævet Livegenskabet. Han havde paa sit eget Gods 700 Bønder (Musjiker), og det var ham en stor Glæde, da Livegenskabet i 1861 blev afskaffet. Men Tolstoj vidste, at dette kun var en lille Begyndelse, som vel skulde til, men ikke førte til noget; Bønderne maatte have økonomisk Frihed og frem for alt: Oplysning. Men hvordan? Jo, der skulde begyndes med Begyndelsen, med Børnene. Tolstoj studerede Pædagogik. Han havde læst om Rousseau og blev grebet af Tanken om den frie Skole. Han rejste to Gange til Udlandet for i Vestens Storbyer at se, hvor langt man var kommet. Resultatet skuffede ham. Han begyndte saa selv. Han indrettede Skole, skrev Lærebøger, bl. a. en A.B.C., hvori Bogstaverne var af forskellig Størrelse og Kulør. Han satte sig selv paa Katederet. Skolen havde hverken Klasser, Læseplan eller Timeinddeling, enhver kom og gik, som han vilde, Eleverne var lige saa ofte bag Ryggen af Læreren som foran ham. Men det gik forbavsende godt. Dog Myndighederne kunde ikke lide det.

Men hans Planer gik langt videre. Han vilde oprette et eksamensfrit Universitet: et Træsko(Bastsko)-Universitet. Han fik ogsaa skaffet Midler til det, men Magthaverne tog Pengene og brugte dem til en Statue af en

fyrstelig Person, der mentes at have gjort noget særligt for Guvernemet. Det ligger her lige for at sammenligne Tolstojs Træskouniversitet med Grundtvigs »Skolen i Soer«. Ingen af Planerne kom længere end til Papiret, men det kunde have været rart, om Tolstoj og Kristen Kold havde lært hinanden at kende.

Tolstoj skrev nu den ene Bog efter den anden: høj Kunst, gribende Menneskeskildringer, Problembøger. Hans Bøger begyndte snart at finde Vej til Udlandet og blev læst paa mange Sprog. Paa Dansk foreligger tolv Bind af hans Skrifter. Højest naaede han maaske i den store Roman »Anna Karénin«, der regnes for en af de højeste Tinder i Verdenslitteraturens Bjergkæde.

I »Anna Karénin« viser Tolstoj, hvad han kan. I Romanen »Opstandelse« viser han, hvad han er.

Bonden, Haandværkeren, Digteren.

Tolstoj skrev ikke Underholdningslitteratur, hans Bøger er underholdende og skrevet i en blændende Stil, men han vilde noget med sit skriftlige Arbejde. Han vilde reformere, og han vilde revolutionere ad fredelig Vej. Bøndernes Kaar pinte ham (firs Procent af Ruslands Befolkning er Bønder). Tolstoj vidste, at det var ikke nok for Bønderne at have Jord. Gennem Mirsystemet var han Jordejer og kunde gøre med sin Jord, hvad han vilde, undtagen sælge den. Men Godsejerne ejede Jordrenten (Grundrenten). Det faktiske Jordmonopol var paa deres Hænder, og selv om man kunde ophæve dette Monopol, vilde det kun i Øjeblikket gavne Bønderne, thi Godsejernes Monopol vilde snart forvandles til Prioritetsafgifter — og Stats-skatte. Paa den anden Side vilde han ikke være Herre over sine 700 Bønder, og han foreslog derfor sin gode Kone, at de skulde give Godset til Bønderne. Men hun, der selv var adelig, sagde bestemt Nej, baade for sin egen og for Børnenes Skyld. Saa fraskrev Tolstoj

sig alt til Fordel for Konen. Godset blev hendes. For sig selv indrettede Tolstoj en spartansk udstyret Stue. Nu vilde han agitere ved at give et godt Eksempel. Han delte sin Arbejdsdag i tre Dele: i fire Timer ved Landbrugsarbejde, særligt som Plovmand, fire Timer som Haandværker, særligt som Snedker og Skomager, og fire Timer ved Skrivebordet. Han klædte sig som Bonde og fik en Bondes Kost. Om Søndagen drak han et Glas Kvas (let Hvidtøl). Besøgte han Familien, og Samovaren stod paa Bordet, kunde han tage et Glas tynd The og spise lidt Halva. Hans Kaal- eller Rødbedesuppe var mager. Et russisk Mundheld siger ellers, at en god Husmoder kun har een Perle paa Suppen!

I disse Aar gaar der fra hans Haand et Utal af Pjecer, Flyveblade og Smaaskrifter ud over Rusland. Tolstoj er blevet ivrig Antimilitarist og agiterer for Afskaffelsen af den tvungne Værnepligt. Da Bønderne, opflammet af Studenterne, 1895 gør Oprør, og Regeringen lader Soldaterne skyde paa Folket, udsender Tolstoj et Flyveblad blandt Troppeperne, hvori han skriver: »Du kan ikke skyde paa dine Kammerater. Du kan ikke undskylde et Mord med, at Du er blevet kommanderet til det. Ingen kan kommandere dig til at være Morder. Man lyver groft, naar man

fortæller dig, at dine Befalingsmænd og ikke du selv er ansvarlig for dine Handlinger. Kan din Samvittighed være andre Steder end i dig selv? Hos Korporalen eller Løjtnanten eller hvor? Du skal adlyde Guds Love mere end Menneskers Love.«

Tolstoj satte altid sit Navn under sine Publikationer. Regeringen skummede af Raseri og vilde helst have gjort Tolstoj stum for stedse; men de russiske Magthavere turde ikke røre ham, dertil var Tolstoj nu en alt for stor Mand i Verdens Øjne. Man maatte nøjes med at genere ham saa meget, man turde. Men Zaren spidsede Øren. Hvem var denne Mand? Zaren indbød Tolstoj til at besøge sig, men Tolstoj svarede, at der var ikke længere fra Zaren til Tolstoj end fra Tolstoj til Zaren. Tolstojs Svar var ikke til at misforstaa. Mødet kom ikke i Stand.

Problemer.

For Tolstoj selv kom en Dag Spørgsmaalet om Liv og Død, som det før eller senere kommer for ethvert tænkende Menneske: Hvorfra? Hvorhen? Hvorfor? Den almindelige religiøse Vanetænkning var ham imod. Han spurgte Videnskaben, og han spurgte Teologerne, men dér fik han kun Ord, tomme, pæne Ord. Saa gav han sig paa Vandring i Filosofiens Rige. Han læste alle Religioners Bøger, ogsaa de indiske. Sprogmand, som han var, lærte han Oldgræsk og Hebraisk for at kunne læse Biblen paa Originalsproget. Han kasserede alt undtagen Evangelierne, og af disse fandt han Kærnen i Matthæus-Evangeliet. Bjergprædikenen blev Tolstojs Leve-lære.

Tolstojs Tanker drejede sig ogsaa stadigt om det socialøkonomiske Spørgsmaal. Hvorledes kunde man grundigt ad Frihedens Veje forbedre Bøndernes, Arbejdernes og Studenternes Kaar? Hvorledes kunde Arbejdets Løn helt tilfalde de arbejdende? Tolstoj læste Socialøkonomi og studerede ogsaa de kendte So-

cialreformatorens Skrifter, navnlig Socialister-
nes og Anarkisternes Bøger. Det var ham
en bitter Skuffelse at se, hvorledes Karl Marx
efter at have skrevet det lovende, kommuni-
stiske Manifest, tyve Aar efter, grebet af Ma-
skinteknikken i England, slaar om og falder
tilbage til Statssocialismen, d. v. s. til det
attende Aarhundredes Merkantilisme med
dens Tro paa, at Produktion bare er Maskiner
og noget, der kan løbe rundt. Det er Smaa-
borgerlighed i Renkultur. Uha! Men det er
saa nemt at agitere med. For Statssocialis-
men synes Jordspørgsmaalet at være glemt.
Man overser helt, at ligesom Arbejdet er Løn-
nens Moder, saaledes er Jorden Arbejdets
Staasted. Der er egentlig ikke noget at sige til,
at de brede Masser slaar sig til Taals med
Statssocialismen, thi det er nemmere at tro
end at tænke; men at de saakaldte »Ledere«
ogsaa bliver stikkende i den samme Overtro,
maa bero paa, at de er Skrivebordsfilosoffer.

Fra Tolstojs Haand fløj der i disse Aar i
Snesevis af Smaaskrifter om Jordspørgsmaa-
let ud over Rusland. Han lærer om, at det
ikke er nok, at Bønderne faar Jord; thi an-
dre har jo ogsaa Ret til den; men at de faar
den paa den rigtige Maade.

Her er et af hans Smaaskrifter, stærkt for-
kortet:

Jord nok.

»Ivan var fattig, men en dygtig og stærk Bonde. En Dag fik han Besøg af en Velgører, der tilbød ham gratis saa megen afgiftsfri Jord, som Ivan kunde gaa omkring paa een Dag. Han skulde blot være tilbage, før Solen gik ned. Ivan blev meget glad. Han lagde sin Plan. Han vilde gaa en Firkant af god Jord ind. Han startede ved Solopgang og gik rask til. Han tilbagelagde den ene Verst efter den anden. Op ad Formiddagen, da han efter Planen skulle dreje af for at begynde paa Tværlinien, saa han en dejlig Eng forude. Den maatte han da naa at faa med. Da han var saa langt, saa han en god lille Skov med godt Hustømmer i. Den kunde han nok naa at faa med, naar han skyndte sig lidt mere. Skoven var større, end han havde tænkt, men hvad? Det gik vel nok. Da han forandrede Kurs, var det næsten blevet Middag, og han indsaa, at han maatte lave sit Jordstykke om til en aflang Firkant. Men atter kneb det for ham at bøje af i Tide. Der var stadig noget attraaværdigt at faa med. Han førte en Kamp mellem sin Forstand, sin Begærlighed og sine Kræfter. Godt hen paa Eftermiddagen indsaa han, at hans Jordstykke vilde blive en Trekant. Men hvad! Bare han naaede det.

Solen begyndte at synke. Ivan gav sig til at løbe. Hjertet dunkede i Brystet paa ham, Hovedet værkede, og Benene begyndte at svigte. Dog, dér er Maalet! Men inden Ivan var naaet helt derhen, gik Solen ned under Synsranden. Ivan styrtede om. Den rare Velgører, der naturligvis var selve Fanden, traadte grinende frem og indkasserede sin Gevinst. Jo, Ivan fik Jord nok. Han fik Munden fuld.«

Saaledes er Tolstojs Maade at undervise paa.

Den store Oplevelse.

En skønne Dag faldt Henry Georges Bog »Samfundets Livsspørgsmaal« i Tolstojs Haand. Den havde nær taget Vejret fra ham, siger han selv. Dernæst læste han Henry Georges Hovedværk »Fremskridt og Fattigdom«, »Beskyttelse eller Frihandel«, »Arbejdets Kaar« m. fl. Endelig havde han fundet, hvad han havde søgt efter. Tolstoj blev stærkt bevæget og takkede sin Gud for, at han havde lært Henry Georges Socialprogram at kende. Fra den Dag blev han en Forkynder af Henry Georges Ideer. Han skrev Masser af Artikler og holdt Foredrag om den store Socialreform. Hans sidste store Roman »Opstandelse« er et Skrift om Ruslands slette Retsvæsen og om Henry Georges Socialreform. Bogen blev dramatiseret og ogsaa opført her paa Det kongelige Teater.

Det store engelske Blad »Times« bad Tolstoj skrive en Række Artikler om Georgeismen. En Del af disse Artikler kom paa Dansk i Oversættelse af *H. J. Helweg*, Hagerups Forlag 1907, under Titlen »Den store Uret«. Her gengives en af Artiklerne:

Hvad er et Menneske?

»Hvad er et Menneske?« siger Henry George i en af sine Taler.

»Først og fremmest er det et Dyr, et Landdyr, som ikke kan leve uden Jord. Alt, hvad Mennesket frembringer, kommer fra Jorden. Alt produktivt Arbejde bestaar i sidste Instans i at danne Jorden, eller Stoffer, der er uddragne af Jorden, i en saadan Skikkelse, at de bliver egnede til at tilfredsstille Menneskenes Ønsker. Ja, selve det menneskelige Legeme kommer fra Jorden. Som de Jordens Børn, vi er, kommer vi af Jorden, og til Jorden maa vi vende tilbage. Tag alt det bort fra Mennesket, som hører Jorden til, og hvad andet end en ulegemlig Aand bliver tilbage? Den, der ejer den Jord, paa hvilken og af hvilken en anden Mand skal leve, han er derfor denne Mands Herre, og denne Mand er hans Slave. Den Mand, som ejer den Jord, paa hvilken jeg skal leve, er Herre over mit Liv og min Død i lige saa høj Grad, som var jeg hans personlige Slave. Vi taler om at have afskaffet Slaveriet. — Vi har ikke afskaffet Slaveriet; vi har kun afskaffet en primitiv Form for det, det personlige Slaveri. Der er endnu tilbage en mere skjult, en mere farlig og fordærvelig Form for Slaveri, som vi maa have bort, dette industrielle Slaveri,

som først rigtig gør en Mand til Træl, medens det haanende udmajer ham med Frimands Navn.«

»Har du nogensinde,« siger Henry George et andet Sted i den samme Tale, »tænkt over det i en enestaaende Grad bagvendte og besynderlige i den Kendsgerning, at ud over hele den civiliserede Verden er de arbejdende Klasser de fattigste Klasser? Tænk engang, hvor det vilde forbavse et Fornuftvæsen, der aldrig før havde været paa Jorden. Hvis et saadant Væsen kunde komme herved, og du forklarede ham, hvordan vi lever her paa Jorden, hvordan Huse, Fødemidler, Klæder og alle de mange Ting, vi skal bruge, frembringes ved Arbejde, mon han saa ikke vilde antage, at de Folk, der arbejdede, var dem, der boede i de fineste Huse og havde størst Forraad af alle de Ting, der frembringes ved Arbejde. Men hvad enten du førte ham til London, Paris eller New York eller endogsaa til Burlington, vilde han faa at se, at de, der kaldtes Arbejdere, var dem, der boede i de fattigste Huse.«

Til disse Ord af Henry George kunde jeg tilføje, at det forholder sig ligesaa ude paa Landet. Dagdrivere lever i pragtfulde Paladser, i store, velindrettede Boliger. Arbejderne bor i mørke, smudsige Huller.

Henry George siger videre: »Alt dette er besynderligt — tænk blot engang over det. Ganske naturligt og uvilkaarligt afskyr vi Fattigdommen, og det er i sin gode Orden, at vi gør det. Naturen giver til den, der arbejder, og kun til den, der arbejder; der maa gaa menneskeligt Arbejde forud for enhver Formuefrembringelse, og under naturlige Forhold vilde den Mand, der arbejdede godt og hæderligt, blive en rig Mand, og den, der ikke arbejdede, vilde være fattig. Vi har i den Grad vendt op og ned paa Naturens Orden, at vi er vant til at tænke os en Arbejdsmand som en fattig Mand. Hovedaarsagen hertil er, at vi tvinger dem, der arbejder, til at betale andre for Tilladelse dertil. Man kan købe en Klædning, en Hest eller et Hus; i saa Fald betaler man Sælgeren for udført Arbejde, for noget, han har frembragt eller har faaet af den, der frembragte det; men naar man betaler en Mand for et Stykke Jord, hvad er det saa, man giver ham Betaling for? Man betaler for noget, som intet Menneske har frembragt; man betaler ham for noget, som var til før Mennesker, eller for en Værdi, skabt ikke særligt af ham, men af hele det Samfund, hvoraf man selv udgør en Del.«

Det er Grunden til, at den, som har bemægtiget sig Jorden og ejer den, er rig, mens den,

der dyrker den eller bearbejder dens Frembringelser, er fattig.

»Vi taler om Overproduktion. Hvordan kan der findes noget saadant som Overproduktion, al den Stund der er Folk, som lider Nød? Alle disse Ting, som efter Sigende frembringes i Overmaal, tiltrænges jo af mange. Ja, men hvorfor faar de dem da ikke? De faar dem ikke, fordi de ikke har noget at købe dem for, ikke fordi de ikke gerne vilde have dem. Ja, men hvorfor har de da ikke noget at købe for? De tjener for lidt. Naar Størsteparten af Menneskeheden maa arbejde for en gennemsnitlig Dagløn af 1,40 Dollars (ca. Kr. 5,25), er det intet Under, at store Mængder af Varer ikke kan blive købt.«

»Men hvordan kan det da være, at Folk er nødt til at arbejde for saa lav en Dagløn? Fordi der, hvis de vilde forlange mere, er nok af arbejdsløse Mænd, som er rede til at træde i deres Sted. Det er denne Skare af arbejdsløse, som foranlediger den vilde Konkurrence, der driver Arbejdslønnen ned til det Punkt, hvor man netop kan leve af den. — Hvordan kan det være, at der er Folk, som ikke kan finde Arbejde? Har du egentlig nogensinde tænkt over, hvor sært det er, at der er Folk, som ikke kan finde Arbejde? Adam havde ingen Vanskelighed ved at finde Arbejde.

Robinson Kruso heller ikke. Søgen efter Arbejde var saamænd det sidste, der voldte dem Bekymring.«

»Hvis Menneskene ikke kan finde en Arbejdsgiver, hvorfor arbejder de da ikke for egen Regning? Ganske simpelt fordi de er udelukkede fra det Materiale, som er det eneste, menneskeligt Arbejde kan finde Anvendelse paa. Menneskene er tvungne til at konkurrere indbyrdes om Dagløn hos en Arbejdsgiver, fordi de er bleven berøvede deres naturlige Adgang til at skaffe sig selv Arbejde; fordi de ikke kan finde en eneste Stump af Guds Jord, som de kan bearbejde uden at betale et andet menneskeligt Væsen for Retten dertil.«

»Menneskene beder den almægtige Gud om at skaffe Fattigdommen bort. Men Fattigdommen har ikke sin Rod i Guds Love, — at sige det er den højeste Grad af Gudsbespottelse; den har sin Rod i Menneskenes Uretfærdighed mod deres Medmennesker. Sæt, at den almægtige Gud hørte Bønnen; hvordan skulde han da opfylde den, saa længe hans Love er, som de er? Betænk, at Gud ikke har givet os en eneste af de Ting, der i sig selv udgør Rigdom; han giver os kun Raastofferne, som Menneskene maa bruge til at frembringe Rigdom af. Men giver han da ikke nok af disse

Raastoffer? Mon han kunde ophæve Fattigdommen, selv om han gav os mere? Sæt, at han — som Svar paa vore Bønner — vilde forøge Solens Vælde eller Jordens Frugtbarhed. Sæt, at han vilde øge Planternes Ydeevne eller lade de forskellige Dyrearter formere sig kraftigere. Hvem vilde faa Gavn deraf? Tag et Land, hvor Jorden er fuldstændig monopoliseret som i de fleste civiliserede Lande; hvem vilde dér faa Gavn deraf? Simpelthen Jordejerne. Og selv om Gud som Svar paa vore Bønner sendte netop de Ting, Menneskene ønsker sig, ned fra Himlen, hvem vilde da faa Gavn deraf?«

»Der fortælles i det gamle Testamente, at Israelitterne paa deres Vandring gennem Ørkenen intet kunde faa at spise, og at Gud sendte Manna ned fra Himlen. Der var nok til dem alle, og de tog allesammen af det og blev mættede. Men sæt nu, at Ørkenen havde været i Privateje, saadan som Storbritanniens Jord, ja selv Jorden i vore nye Stater er det; sæt, at een af Israelitterne havde een Kvadratmile, en anden 20 Kvadratmiles, en tredie 100 Kvadratmiles, og det store Flertal af Israelitterne ikke ejede Jord nok til at staa paa, — hvad vilde der saa blive af Mannaen? Hvad Gavn vilde den have gjort det store Flertal? Ikke en Smule. Skønt Gud havde sendt Manna nok

til alle, saa vilde den Manna have været Jord-
ejernes Ejendom, de vilde maaske have ansat
nogle af de andre til at samle deres Manna
sammen og vilde saa have solgt det til deres
sultne Brødre. Tænk engang rigtig over Sa-
gen; dette Køb og Salg af Manna vilde være
bleven ved, indtil Hovedmængden af Is-
raelitterne havde skilt sig ved alt, hvad de
ejede, selv Klæderne paa Kroppen. Og hvad
saa? Saa vilde de ikke have haft noget at
købe Manna for, og Resultatet vilde være ble-
ven, at medens de gik og sultede, vilde der
have ligget Manna i Bunkevis, og Godsejerne
vilde have klaget over Overproduktion af
Manna. Der vilde paa een Gang have været
en stor Mannahøst og — sultne Mennesker;
netop det, vi ser i vore Dage.«

»Det er ikke min Mening, at der ikke vilde
være meget andet at gøre, naar man havde
fjernet denne Grunduret; men det mener jeg,
at vor Løsning af Jordspørgsmaalet ligger til
Grund for alle Samfundsspørgsmaal. Det me-
ner jeg, at hvad man end gør, hvor meget
man end reformerer, aldrig bliver man fri
for haabløs Fattigdom, saa længe den Jord,
som alle Mennesker lever paa og af, er gjort
til nogle enkeltes Særeje. Det er umuligt, ab-
solut umuligt! Reformér Statsstyrelsen, bring
de nuværende Skatter ned til det mindst mu-

lige, byg Jernbaner, opret Andelsforetagender, del Udbyttet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere, hvis du har Lyst, og hvad vil Følgen blive? Følgen vil blive, at Jorden vil stige i Værdi. Det vil blive Følgen, det og intet andet. Erfaringen viser det. Maa alle Forbedringer ikke simpelthen øge Jordværdien, — den Pris, som nogle maa betale andre for Retten til at leve!«

Jeg kan tilføje, at det samme, som Henry George saaledes har sagt, ser vi bestandig i Rusland. Alle Jordejerne klager over det ringe Udbytte og de store Udgifter, deres Gudsesser skaffer dem, medens Jordprisen dog stadig stiger. Den er nødt til at stige, eftersom Befolkningstallet vokser, og det for denne Befolkning er Liv eller Død om at gøre at skaffe sig Jord.

Og derfor byder Folk alt, hvad de har, ikke blot deres Arbejde, men selv deres Liv for den Jord, som bliver forholdt dem.

Ved en anden Lejlighed skriver Tolstoj i et aabent Brev:

»Hovedvaabnet mod Henry Georges Lære er det, som altid er blevet brugt imod uimodsigelige og selvindlysende Sandheder, nemlig at forbigaa dem i Tavshed.

Man indlader sig ikke paa at modbevise Georges Lære, man nøjes med ikke at kende noget til den.

Hvis man overhovedet tager Notits af denne Lære, saa tilskriver man den Lærdomme, den ikke indeholder, eller gentager blot Meninger, som George har gendrevet, eller man forkaster den simpelthen, fordi den ikke stemmer med de vilkaarlige, kunstige Principper, som den saakaldte Nationaløkonomi har opstillet som uimodsigelige Sandheder.

Og dog har til Trods for alt dette den Sandhed, at Jorden ikke kan være Privateje som andre Ting, paatrængt sig Samtidens Bevidsthed i den Grad, at der kun er een Vej til at komme udenom den, nemlig at lade være med at tale om den og give sig til at tænke paa alt muligt andet. Saadan bærer Nutidens Mennesker sig ad.

Politikerne i Europa og Amerika er optagne af at fremme deres Folks Velfærd paa forskellige Maader. Toldsatser, Koloniudvidelser, Indkomstskatter, Krigs- og Marine-Budgetter, socialistiske Foreninger, Syndikater, Valgmetoder, diplomatiske Forbindelser — — kort sagt alt muligt undtagen det ene, uden hvilket ingen sand Forbedring af Folkets Vilkaar overhovedet er mulig, nemlig: Genoprettelsen af alle Menneskers lige Ret til Jorden.«

Fra alle Lande strømmede Takkebreve ind til Leo Tolstoj. 1909 fik han paa Jasnaja Poljana Besøg af Henry Georges Søn og samme Aar Besøg af den finske Forfatter Arvid Jærnefelt, Broder til Komponisten og til Maleren. Arvid Jærnefelt havde oversat Henry Georges »Fremskridt og Fattigdom« til Finsk. Jærnefelt fortalte Tolstoj bl. a. om den danske Henry George Bevægelse og om de danske Husmænds Køgeresolution.

Ikke velset.

Leo Tolstoj døde den 20. November 1910. Hans Død gjorde dybt Indtryk i Ind- og Udland. Efter hans Død kunde man overalt i Rusland ved Jernbanestationer og paa Markedspladser se Handelsmænd med en Bakke Gibsbuster af Tolstoj, falbydende Digteren til en å to Rubler. Mændene havde god Afsætning; efterhaanden saa man de smaa Buster i mange Hjem. Jeg satte mig for at købe en og tage den med til Danmark, men fik ikke gjort det; jeg lovede dog mig selv at købe en næste Aar, men næste Aar var alle Tolstoj-Busterne som blæst bort. Jeg spurgte om Aarsagen, men fik kun til Svar, at Busterne ikke havde været velsete — de var uønskede!

Naa saadan, jo, det var tydeligt nok. Magthaverne kunde ikke ramme Tolstoj, mens han levede, nu skulde han tvangsglemmes, da han var død.

Russerne ventede paa bedre Tider. Nu havde Romanoverne regeret i 300 Aar, og det kunde vel ikke vare evigt? Meget tydede da ogsaa paa Forandring, og den kom syv Aar efter. Men det blev ikke Tolstojs retsmoralsk-betonede Socialøkonomi, som afløste det gamle, men Hegels Filosofi og Karl Marx'

Økonomi, der kom ovenpaa. Man tænkte ikke paa, at hvad der havde været en Forbandelse for Tyskland, kunde ikke blive en Velsignelse for Rusland.

Russerne er taalmodige Folk, og de faar trøste sig med Lincolns Ord: »Man kan holde en Del af Folket for Nar hele Tiden og holde hele Folket for Nar en Del af Tiden, men man kan ikke holde hele Folket for Nar hele Tiden.«

Af Natur er Russeren en godlidende Mand, men Militærvæsenet kan for en Tid grundigt tromle Godmodigheden ud af ham og gøre ham til en første Klasses Bølle.

Statssocialismen er for Tiden Herre i Rusland, Landet styres af Embedsmændene til Fordel for Embedsmændene, og det hjælper Folket lidet, at man skifter om paa de gamle Bynavne.

Hvorledes ser saa den almindelige Russer, han, som baade kendte det gamle og kender det nye Styre, paa Forholdene? Der gaar en Historie oppe ved den finsk-russiske Grænse, der siger mere end mange Ord:

En Russer kom fra Udlandet og skulde hjem. Paa Grænsestationen fik han af Pas-officeren stillet de sædvanlige Spørgsmaal:

»Hvor er du født?«

Svar: »I Sct. Petersborg!«

Officeren rynker Panden og noterer.

»Hvor har du gaaet i Skole?«

Svar: »I Petrograd!«

Rynkerne glattes lidt ud.

»Til hvilken By agter du at rejse?«

Svar: »Til Leningrad!«

Nu smiler Officeren.

»Og i hvilken By kunde du ønske at tage fast Ophold?«

Svar: »I Sct. Petersborg!«

Tableau.

Udenfor Rusland kalder man det russiske Statssystem for »Kommunisme«. Forklaringen er nærliggende. Vore danske Sovjetkommunister ønsker ikke at forveksles med Socialdemokrater, og man har derfor grebet Ordet Kommunisme fra Det kommunistiske Manifest, som man iøvrigt forlængst har forladt. Hvis man i Rusland spørger en Partirusser, om han er Kommunist, ler han højt og svarer, at han er da ikke Idiot. Naa, Idiot eller ikke, saa er Kommunisme en smuk Ideologi, men den kan ikke praktiseres uden en almen dyb religiøs-moralsk Indstilling hos Folket.

Partirusserne er simpelthen haardkogte Statssocialister — Marxister i Renkultur — og det gør de sig ogsaa til af at være. Ja, Ty-

skerne vidste nok, hvad de gjorde, da de i 1915—16 smuglede de russiske Revolutionære, som havde siddet i Landflygtighed i Schweiz, ind i Rusland. Den Gift, som har ødelagt Tyskland, skulde nu ogsaa ødelægge Rusland. Men Vesten kan ikke pege Fingre af Rusland. Med Undtagelse af et eller to Lande har de alle foreløbigt sagt Farvel til den Halvliberalisme, de ikke kunde eller ikke vilde føre igennem til den fulde Liberalisme, og er nu paa Vej tilbage til det attende Aarhundredes Statsstyre, den saakaldte Merkantilisme med Toldmure, Restriktioner, Forbud, Militarisme, Planøkonomi, tosidede Handelsaftaler — og Diktatur. Demokratiet forudsætter nemlig Liberalisme. Statssocialisme kan kun praktiseres under Diktatur.

Voldelige Revolutioner startes for, som det saa skønt siges, at skaffe Frihed og Ret for de undertrykte Masser, men ender altid med at bringe de politiske Stræbere ovenpaa. Kuløren paa Fanestangen skifter, men Træstokken er den samme.

Lenin fortjener dog Tak for, at han satte saa meget ind paa, at den russiske Almue lærte at læse og skrive. Det vil sikkert komme en ny, men dybtgaaende Reform til Gode, og da vil Leo Tolstoj være bleven velset i sit Fædreland.

Lyset.

Tiden gaar, og alt Menneskeværk forandrer sig med Tiden. Har man toppet, maa man dale, og de i Dalen kan naa op igen. Rusland er nu et stort Land, det har det ikke altid været. Ligesom det var danske Vikinger, der koloniserede i England, saaledes var det svenske Vikinger, der lukkede Rusland op fra Nordvest og trængte ned gennem de store Indlandsfloder.

Saa sent som paa Christian den Fjerdes Tid var Rusland en lille Nation, men det lille Moskva benyttede sig af Lejligheden, naar Nabolandene var optaget og svækket af indbyrdes Stridigheder, til at rage til sig. Det var ikke saa meget russisk Krigsdygtighed. Et gammelt Ord siger, at Rusland har maadelige Generaler, men til Gengæld meget dygtige Diplomater. Selv om Generalerne tabte en Krig, saa forstod Diplomaterne at faa Landvinding ud af det. Med Tiden blev Lillerusland til det store Rusland, og de mange Nationaliteter blev holdt sammen med fast Haand.

Østeuropas Folk staar paa mange Omraa-
der langt tilbage for Vesteuropas, men der er
godt Stof i Østens Folk. Det lykkedes f. Eks.
ikke Magthaverne ved Aarhundredskiftet at
gøre den russiske Bonde helt fordrukken, da
man for at skaffe flere Penge til Hær, Flaade
og flere Embedsmænd indførte officielt Han-
delsmonopol for Vodkaen med fine Udsalg
selv i Landsbyerne. Ved festlige Lejligheder
kunde Bønderne godt lide en Flaske Vodka
paa Bordet, men de glemte ikke det gamle
Mundheld: »Først tager Bonden en Snaps,
saa tager Snapsen en Snaps, og saa tager
Snapsen Bonden.«

Det nye Rusland har beklageligvis dyrket Industrialismen paa Bekostning af det gode Haandværk. Den røde Motor er gjort til en lille Vorherre. Motoren er god til sit Brug, men den er »Trollden, der skal tæmmes, tugtes og tages i Tjeneste«. Lad os ogsaa faa det smukke, særprægede russiske Haandarbejde at se! Tolstoj forstod Værdien af det haandprægede Arbejde. Han nød sit Markarbejde, han glædede sig paa sit Værksted, men han levede i sin Kunst.

Overindustrialiseringen trækker let en Køl-vandsstribe af politiske Ordninger efter sig, navnlig Toldsystemet, Valuta-fiks-fakserier og Handelens Underbindinger, og Tolden er en Udklækningsanstalt for Arbejdsløshed og slet Produktion, som Jordmonopolet er en Udrugningsanstalt for almen Fattigdom — og almindelig Oprustning!

Ruslands historiske Opgave kan blive at føre Samfundene ind i Friøkonomiens Tidsalder, indføre fuld Frihandel og fuld Grundskyld og anbringe Jerntæppet paa Museet for politiske Kuriositeter, men saa maa Leo Tolstoj frem i Dagen, frem fra det Jerntæppe, der har skjult ham fra Zarismens Dage. Leo Tolstoj vil glæde sig, hvis hans Land viser

sandt Frisind. Hans Folk har Mulighed for det. Tolstoj begyndte med at blive Friskolemand, det førte ham snart til at blive Friøkonom. Han lærte, at for at gennemføre en positiv Revolution behøves der positiv Viden. Tolstoj lagde Grunden til en ny Revolution i Rusland. Rusland erobrede en Verden i Landomraader, nu skal det erobre sig selv gennem en Oplysningens Revolution.

ØKOTEKNISK HØJSKOLE

SKOLEN FOR STUDIE AF SAMFUNDSØKONOMIENS GRUNDLOVE

Skolens formål er at udføre et oplysningsarbejde om samfundsøkonomiens grundlove i alle kredse af vort samfund, uanset politisk indstilling, og skolen arbejder derfor fuldkommen uafhængigt af politiske partier.

Undervisningen foregår i studiekredse, der oprettes overalt, hvor der er ønske herom, og undervisningsplanen omfatter indtil videre følgende emner:

- 1) *Samfundsøkonomiens grundlove.*
- 2) *Frihandel eller toldbeskyttelse.*
- 3) *Grundsætninger og retningslinier i socialøkonomi.*
- 4) *Folkestyrets veje.*
- 5) *Arbejdets kår.*

Studiet af førstnævnte to emner er tilrettelagt som henholdsvis et 10 ugers og et 8 ugers kursus med 1 ugentlig mødeaften af 2 timers varighed. For hvert af de to første og det fjerde og femte emne er der udarbejdet en lærerhåndbog for lærer, samt tilsvarende studieplaner for eleverne, og dette materiale leveres af skolen uden udgift for lærer eller deltagere. Den eneste udgift bliver anskaffelsen af den ved studiet benyttede grundbog.

Til studiet af emne nummer 3 foreligger en gratis studievejledning til Jakob E. Langes »Socialøkonomi«.

Bogladeprisen for grundbøgerne findes på bagsiden af denne pjece. Ved samlet bestilling gennem Økoteknisk Højskole ydes 33 procents rabat på grundbøger til brug i studiekredse.

Økoteknisk Højskoles småskrifter

Henry George: <i>Det socialøkonomiske Studium.</i> 16 sider	0,10
Jackson Ralston: <i>Kalifornien kalder.</i> 24 sider ..	0,15
Johannes Jørgensen: <i>Grundtvigs Syn paa Individ og Samfund.</i> 24 sider	0,15
Viggo Bredsdorff: <i>Profeten fra San Francisco.</i> Hørespil i 3 billeder. 32 sider	0,25
F. C. Kaalund-Jørgensen: <i>Den danske Arv i For- fatningsudviklingen.</i> 16 sider	0,25
Arnold Poulsen: <i>Amerika — Frihedens Land.</i> 24 sider	0,35
J. L. Bjørner: <i>To Reformatorer.</i> 20 sider	0,35
P. C. Pedersen: <i>Husmændenes socialøkonomiske Program og vor Tid.</i> 24 sider	0,35
P. Vejstrup: <i>Ejendomsskatterne.</i> 24 sider	0,35
Niels Skrivers Svendsen: <i>Børn og Valgret.</i> 24 sider	0,75
Sange ved Møder. 24 sider	0,75

De øvrige af Økoteknisk Højskoles tidligere udgivne småskrifter er udsolgt.

Henry George Forlagets grundbøger til studiekredsbrug

Henry George: <i>Fremskridt og Fattigdom.</i> 6. ud- gave 1948. 320 sider	7,50
Henry George: <i>Beskyttelse eller Frihandel.</i> 3. ud- gave 1948. 207 sider	6,75
Henry George: <i>Arbejdets Kaar.</i> 10. udg. i trykken.	
Jakob E. Lange: <i>Socialøkonomi.</i> 6. udgave 1948. 194 sider	5,85
Oluf Sørensen, C. A. Bodelsen, Morten Bredsdorff, Signe Bjørner, Tormod Jørgensen: <i>Folkestyrets Veje ude og hjemme.</i> 1942. 210 sider	6,00